

DK - DIALOG

Slouží pro provozní účely Demokratického klubu. Určeno jeho členům.
Adresa: Demokratický klub, pošt. příhrádka 663, 111 21 Praha 1

Kriminalita a demokracie

Jakkoliv se lze pozastavit nad neobvyklým spojením, je jisté, že vysoký nárůst kriminality se stává přímým ohrožením demokracie. Poslední průzkumy veřejného mínění prokázaly, že kriminalita zůstává u občanů už delší čas na prvním místě "žebříčku obav"; teprve za ní se umístil strach z možné nezaměstnanosti, poklesu životní úrovně a jiných průvodních jevů dělení státu. Zatímco hospodářská kriminalita včetně dosavadního úniku daní je příliš nepřehledné a složité pole, osobní ohrožení občana od drobných krádeží přes vykrádání bytů a chat po přepadání, loupežné vraždy a další násilné trestné činy se stává součástí jeho každodennosti, dobře viditelnou a bezprostředně jej ohrožující.

Zarážející není tolik samotný fakt jako postoje k němu. Zdá se, že po dlouhém období celkové demoralizace a zmatení pojmů nastalo v opojení nenadále "propuklou" svobodou prudké přechýlení od "totální manipulace" s člověkem do opačného extrému. "Máme demokracii," ohradila se žena s houfem dětských pomocníků plenící zahrádku souseda, "co na mě řvete, jakýpak krádeň, máte tady toho dost!" Žádná fikce, výjev ze života. Banální kapka z moře představ o ničím neohraničené svobodě urvat pro sebe, co se urvat dá. Představ, které neovládají jen hlavy zlodějíčků v malém, ale i myšlení a konání mnohem rafinovanějších osob. S tím rozdílem, že nepřestupují zákon tak viditelným, byť v očích veřejnosti dost nevinným způsobem. Přijali jsme prý "ideologii nechat člověka žít, jak chce a umí", jak jsem se nedávno dočetla v jedné z úvah. Třebaže se týkala jiné problematiky, jedno měla společné s prapodivným výkladem demokracie: nebrala na vědomí, že člověk by mohl žít "jak chce a umí" snad někde na pustém ostrově, nikoli ve společenství lidí, kteří dobrovolně přijali za své jisté závazně platné normy kulturního chování.

Jsem historik, nerozumím penologii a opravte mne, jestli se mýlím. Považuji ale vytvoření společenského klimatu nepříznivého kriminalitě jakéhokoliv druhu za účinnější prevenci než samotnou výši trestů. Vytvoření takového klimatu, včetně pocitu, že ti, kdo jsou povinni se tím zabývat, se tím budou zabývat důrazně a včas, rozhodně nepřispívají výroky o tom, že zvýšená kriminalita je daní, kterou je třeba zaplatit za svobodu a demokracii. Občana neuspokojí ani porovnávání, že jsou země s mnohem vyšším procentem trestných činů (Amerika, Německo po splnutí s NDR), ani příprava na to, že podobná džungle nás teprve čeká. Smířeně až trapně vyznělo konstatování současného českého premiéra, že kolapsu soudnictví nelze bránit nějakým nucením soudní

byrokracie, aby setrvala a neodcházela za vyššími výdělky v advokacii a soukromém podnikání. Jistě, chovají se tržně, ale tato společnost nemůže vyčkávat, až tržní mechanismus dorazí i do soudnictví, placeného z daní občana. Společenská prestiž soudců všech stupňů stejně jako důvěra v "muže zákona" se neobnoví přes noc a na vyšší platy zřejmě nemáme. Tím úzkostlivěji je ale nutné dbát toho, aby se těžce nabývaná důvěra v zárodku nepodlamovala "přešlapy", a to i z nejvyšších orgánů. Těžko může přidat na vážnosti generální prokuraturě, jestliže se značným zpožděním opravuje chybný krok. Ničím nelze omluvit propuštění vraha na svobodu proto, že v zákonné lhůtě nemohl být vynesena rozsudek.

Výchova k občanství jako výzva k aktivní součinnosti na "správě věcí veřejných" je trvalý, nekončící proces, v němž příklad znamená víc než rozsáhlý traktát.

Domnívám se, že nejen přirozený pud sebezáchovy, ale i tyto váhivé "nezáruky" bezpečnosti jsou schopné stupňovat nejistotu do té míry, že se obavy změny v agresí, jako už tolikrát. Varovné jsou údaje o počtu žádostí o zbrojní pas, počty zájemců o kursy sebeobran. Na to, že podíl spoluviny na kriminalitě mládeže nikdo neodpáře svobodné propagaci násilí, poukázal před časem Zdeněk Svěrák v glose o svém "prvním mrtvém". S tržní dravostí vnikla do filmové distribuce i do televize, a jde-li o kšeft, musí morálka stranou. Musí?

Drzost zlodějů a násilníků roste z vědomím, že krást se tu vyplácí, zpeněžit kořist je snadné. Přestože jsou např. na denním pořádku zprávy o vyloupených kostelích a zámcích, dodnes vykupují starožitníci předměty na první pohled nápadné tím, že nemohou pocházet odjinud než z lupu. Ani ztráty na lidských životech nebyly dost alarmující, aby se okamžitě zakročilo ve výkupnách sběrných surovin (poslední známá loupež byla provedena s pomocí jeřábu).

Údaje o romské kriminalitě vypovídají o tom, kde se rýsuje už dlouho další nebezpečné ohrožení demokracie. Pokřik o rasismu je velice levné odvedení pozornosti od skutečného problému. Občanovi je jedno, zda byl napaden Romem či bílým zlodějem; fakt, že zhruba dvě procenta obyvatelstva se podílejí zhruba třiceti procenty na celkové kriminalitě, neobyčejně posiluje odvěkou záměnu části za celek, jako kdyby všichni cikáni byli bez rozdílu menšinou asociální, parazitickou, hodnou odsouzení. Nevěřím, že by sympatie části obyvatelstva ke skinům pramenily z čehokoliv jiného než právě z pocitů bezmoci, z pomýlené touhy vzít zákon do svých rukou. Nelze totiž ponechat na bezbranných, aby přijali za své, že platí jakousi daň z demokracie; nelze připustit jakoukoliv zástupnou formu obrany, která neomylně nasměruje strach k agresí v její nejprimitivnější formě, se skutečnými prvky rasismu. Pocit bezmocnosti a nejistoty nejsnáze strhává davy pod prapor samozvaných vůdců, kteří nabízejí rychlé řešení, čím radikálnější, tím přitažlivější. Je pak úplně lhostejné, jak se Veliký Vůdce jmenuje.

Alena Šubrtová

N e s o u h l a s í m

(Dopis zaslaný předsednictvu Dk dne 3.10.1992)

Zásadně a rozhodně nesouhlasím se stanoviskem Demokratického klubu v otázce referenda o státoprávním uspořádání. Demokratický klub se tím přesunul mezi opoziční síly, a pomáhá tak ohrožovat další vnitropolitický vývoj v našem státě. Jeho stanovisko je krajně nezodpovědné a nebezpečné. Doporučuji pánům Čermákovi nebo Pavlíkovi, aby si poslechli v televizi, jaký ohlas u publika mají projevy Vladimíra Mečiara na tiskových konferencích, jak reaguje slovenské publikum, jaký osud se připravuje profederálním publicistům, jak se za nacionalistickými hesly skrývá rasismus a fašismus. Ať si tito pánové poslechnou projevy komunistických zaslepenců na Kunětické hoře nebo v Ládví u Prahy a ať uváží, že je svým stanoviskem morálně podporují a poskytují jim další šanci.

Soudím, že se Demokratický klub tímto postojem zcela vzdálil od zaslenu, na nichž byl konstituován.

Nemohu v této chvíli podniknout nic jiného, než vyjádřit svůj nesouhlas s tímto postupem, ale myslím si, že stejné mínění budou mít i jiní členové Demokratického klubu a že by bylo zapotřebí, aby předsednictvo mínění členstva dobře znalo.

Antonín Tejnor

Ad: Nesouhlasím

Kolega Tejnor nesouhlasí se stanoviskem Demokratického klubu z 25. června t.r. týkajícím se nahraditelnosti referenda. Tato otázka se stala stále více teoretickou v důsledku jednostranných kroků slovenské strany (vyhlášení suverenity, přijetí samostatné ústavy a její uvedení v platnost). V době přijímání stanoviska před těmito kroky mělo jeho přijetí ještě praktický význam, neboť ani dnes neexistuje u nás jiná ústavní cesta rozdělení státu než prostřednictvím referenda. Státy ovšem většinou nevznikají ústavní cestou a budeme si muset na tuto skutečnost zvyknout i my. Kol. Čermák v příspěvku (Dk-Dialog 7/92) nedochází ve svém závěru k doporučení referenda a já ho považuji z hlediska demokratismu tamtéž také pouze za teoreticky nesporné, proti čemuž lze těžko něco namítat. Z těchto důvodů též nemůže být podstatné, kdo tyto názory zastává, pokud ovšem patří do demokratického společenského spektra. Je však pravdou, že dnes již tyto diskuse přestávají mít praktický význam.

Zdeněk Pavlík

J e š t ě p o z n á m k a n a o k r a j d i s k u s e o r e f e r e n d u

Nerad bych vyvolával v Dk-Dialogu neúčelné polemiky a věřím, že i v tomto případě půjde o věcnou výměnu názorů, ale na jednoznačný soud pana dr. Tejnora, jímž odmítl stanovisko výboru Demokratického klubu k otázce referenda, nemohu nereagovat.

Nejsem členem výboru, ale s jeho "Prohlášením k otázce nahraditelnosti referenda" se plně ztotožňuji. Je mi zcela jasné, že v demo-

kracii přísluší zvoleným orgánům právo rozhodovat za občany, kteří je zvolili (i za ty, kteří je nevolili). Přesto jsem byl od počátku česko-slovenských státoprávních jednání, od chvíle, kdy se začalo vážně mluvit o rozdělení státu, pro to, aby se k této otázce měli možnost vyjádřit - s hlasem rozhodujícím - sami občané ČSFR.

Byl jsem pro to ze dvou důvodů. Za prvé: měl jsem (a stále mám) za to, že tak závažná věc - chceme-li být opravdu demokraté - by neměla být řešena žádným jiným způsobem. Diskuse, zda ke konečnému rozhodnutí jsou či nejsou zmocněny národní reprezentace anebo federální shromáždění vzešlé z voleb, jsem považoval za irelevantní, neboť tato otázka nebyla předmětem voleb a nebyla v nich nikým v této podobě nastolena.

Druhým důvodem bylo přesvědčení, že československý stát je hodnota, které se nelze jen tak lehce zbavit. Věřil jsem, že tak smýšlí většina občanů jak České, tak i Slovenské republiky a že svým hlasováním přiměje slovenské a české politiky, aby dále trpělivě hledali cesty, jak sporné otázky řešit a vyřešit v duchu tohoto demokratického rozhodnutí obou národů.

Dnes ovšem věci dospěly - přesněji řečeno byly dovedeny - tak daleko, že ještě v této chvíli požadovat referendum se kdekomu jeví jako bezúčelné a beznadějně, jako hájení pozice, která byla dávno ztracena. Podle průzkumů veřejného mínění naprostá většina občanů již přijala názor, že proces rozpadu se nedá zastavit. Je to zřejmě tak. I když však nepochybuji, že procento těch, kteří se nechali přesvědčit nacionálně či "pragmaticky" laděným poukazováním na nezbytnost "konečného řešení", od červnových voleb výrazně vzrostlo, nemyslím si, že by tato skutečnost měla zastánce rozdělení nějak moc uspokojovat. Mám za to, že jde z velké části jen o projev reálného hodnocení situace, do které byl tento stát nejprve požadavky slovenských politiků a následně i postoji českých politických reprezentací přiveden, nikoli za vyjádření toho, co si lidé v Čechách, na Moravě, ve Slezsku i na Slovensku opravdu přejí. Je to podle všech známek více projev únavy a rezignace než souhlasného přitakání.

Pan dr. Tejnor se postavil kriticky jak k samému Prohlášení, tak i k příspěvku Z. Pavlíka, a kupodivu i k článku V. Čermáka (oba v Dk-Dialogu 7/92), ačkoli ten se vyslovuje k požadavku referenda za daných podmínek negativně. Nevím, jak tomu rozumět, ale to není na celé věci podstatné. Za podstatnější považuji, že přijmout postoj dr. Tejnora by znamenalo účelově přistoupit na popření zásad, které si Demokratický klub vepsal na svůj štít. Nebo bychom snad měli zásady demokracie a demokracie obhajovat jen tehdy, když je to bez jakéhokoli rizika, tedy i bez rizika možného nepochopení či zneužití, anebo pouze z hlediska našeho malého českého písčku? Nechápu ani dobře smysl argumentace různými antidemokratickými jevy, ať již jde o Slovensko, nebo o Kunětickou horu, atd. Jsme-li demokraté, neměly by nás tyto jevy spíše vést k solidaritě s demokraty na Slovensku a ke spojení sil v zájmu upevnění demokratických pořádků v celém našem státě? Právě to by byl umožnil pozitivní výsledek požadovaného referenda a k tomu podle mého názoru mělo napomoci i Prohlášení Dk ze dne 25. června 1992.

Josef Janoušek